

سرمقاله

نوسانات ارزی و آینده کسب وکارها

کسری کاخ‌ساز پژوهشگر اقتصادی نمی‌توان این واقعیت را کتمان نمود که تحولات ارزی در سال‌های اخیر به یکی از چالش‌های اقتصاد ایران تبدیل شده است. نوسانات شدید نرخ ارز، کاهش ارزش پول ملی و افزایش قیمت‌ها، تأثیری عمیق بر زندگی روزمره مردم و وضعیت کسب‌وکارها گذاشته است. سیاست‌های ارزی دولت و بانک مرکزی به‌عنوان ابزار اصلی مدیریت این چالش، با هدف کنترل بازار ارز و حمایت از تولید و تجارت به کار گرفته شده‌اند، اما آیا این سیاست‌ها موفق بوده‌اند؟ و به نظر می‌رسد نوسانات ارزی و تغییرات ناگهانی نرخ ارز، نه تنها زندگی عادی شهروندان را تحت تأثیر قرار داده، بلکه بر ساختار تولید، تجارت و سرمایه‌گذاری نیز اثراتی عمیق برجای گذاشته است. این موضوع، به‌ویژه در شرایطی که تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی شدت یافته‌اند، اهمیت بیشتری پیدا کرده است. برای مردم عادی، نوسانات ارزی با افزایش هزینه‌های زندگی، کاهش قدرت خرید و سخت‌تر شدن معیشت همراه بوده و کسب‌وکارها نیز با چالش‌های جدی در تأمین مواد اولیه، کاهش سرمایه‌گذاری و رقابت در بازارهای داخلی و خارجی مواجه شده‌اند. در این مقاله ابتدا به بررسی ریشه‌های نوسانات ارزی و سیاست‌های دولت خواهیم پرداخت و سپس به دنبال راهکارهایی خواهیم بود که می‌تواند اقتصاد ایران را از برزخ این مشکلات نجات دهد.

ادامه در همین صفحه

فرصت امروز

برای کسب وکار آفرینی

بحران انرژی چه پیامدهایی برای اقتصاد و محیط زیست ایران دارد؟

روزگار سیاه برق سبز

نوسانات ارزی و آینده کسب وکارها

سیاستگذار به خوبی مشخص نیست، اما می‌توان از رویکرد بانک مرکزی به این نتیجه رسید که به مرور زمان به این موضوع پی برده که نباید فاصله میان بازار آزاد و بازار ارزی کشور بیشتر شود. هرچه فاصله میان نرخ بازار ارز تجاری یا به اصطلاح، بازار رسمی ارز و بازار آزاد کمتر باشد، ثبات در این بازار بیشتر خواهد بود و بازار ارز در مجموع با ثبات‌تر و کم نوسان‌تر خواهد شد.

ردهای نوسانات ارزی در زندگی روزمره مردم
نوسانات ارزی، نه تنها اقتصاد کلان کشور را تحت فشار قرار داده، بلکه تأثیر مستقیم و ملموسی بر زندگی روزمره مردم و آینده کسب‌وکارها داشته است. یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها، افزایش قیمت کالاهای وارداتی است. با افزایش نرخ ارز، قیمت کالاهای خارجی به‌شدت بالا رفته و این موضوع موجب افزایش هزینه‌ها برای مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان داخلی شده است. بسیاری از کسب‌وکارهایی که به واردات مواد اولیه و قطعات ماشین‌آلات نیاز دارند، با مشکلات جدی مواجه شده‌اند. این امر باعث شد که بسیاری از شرکت‌ها نتوانند به فعالیت خود ادامه دهند و یا مجبور به کاهش تولید شوند. برای مردم، نوسانات شدید قیمت ارز به معنای افزایش قیمت کالاهای روزمره است. بسیاری از خانوارها با کاهش قدرت خرید مواجه شدند و برخی موارد، مصرف برخی از کالاهای ضروری کاهش یافت. از سوی دیگر، این تحولات باعث شده که تورم بالا، فشار زیادی به طبقات متوسط و پایین جامعه وارد کند. همچنین کسب‌وکارهای کوچک که به واردات و تأمین مواد اولیه خارجی وابسته بودند، با مشکلات زیادی روبه‌رو شدند. بسیاری از این کسب‌وکارها که قبلاً توانسته بودند با نرخ ارز پایین‌تر مواد اولیه وارد کنند، اکنون مجبور به پرداخت قیمت‌های بالاتری برای تأمین مواد اولیه شده‌اند. در نتیجه، افزایش هزینه‌ها باعث کاهش حاشیه سود و در برخی موارد، تعطیلی کسب‌وکارهای کوچک شده. این تأثیرات، نه تنها در سطح مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، بلکه در بازار کار هم نمایان شده است. افزایش هزینه‌های تولید باعث شده بسیاری از شرکت‌ها برای حفظ تعادل مالی خود به کاهش نیروی انسانی روی آورند که این امر باعث افزایش بیکاری و تنش‌های اجتماعی شد.

تأثیر دیگری که نوسانات ارزی، یکی از پیچیده‌ترین چالش‌های اقتصادی کشورهاست که می‌تواند مستقیماً بر رشد اقتصادی، تجارت خارجی و معیشت مردم تأثیر بگذارد. برای مقابله با چنین بحران‌هایی، کشورها با توجه به شرایط خاص خود، سیاست‌های ارزی متنوعی را به‌کار گرفته‌اند که در بسیاری از موارد اثربخش بوده است. در این بخش با استفاده از اصول علمی و تجربیات جهانی به بررسی راهکارهای مناسب برای اقتصاد ایران می‌پردازیم. این راهکارها شامل «اصلاح سیاست‌های ارزی و انتقال به یک سیاست ارزی واحد و شفاف»، «تقویت تولید داخلی و صادرات غیرنفتی»، «ایجاد صندوق‌های ارزی برای مدیریت نوسانات بازار»، «بهبود نظام بانکی و تقویت نقش فناوری در مدیریت چالش‌های ارزی»، «میزباز به قاچاق ارز و فساد اقتصادی»، «تقویت منابع ارزی از طریق سیاست‌های خارجی» و «توجه به اقتصاد دیجیتال و رمزرها» است.

۷ راهکار پیشنهادی برای مقابله با نوسانات ارزی
یکی از مهمترین گام‌ها برای مقابله با نوسانات ارزی، «اصلاح سیاست‌های ارزی» است. در بسیاری از کشورهای موفق در مدیریت بحران‌های ارزی، انتقال به یک سیستم ارزی شفاف و یکپارچه، یکی از اولین اولویت‌ها بود. در این راستا، ایران باید از سیاست‌های چندانگانه، مانند ارز ترجیحی و

روند صعودی ارزهای دیجیتال ادامه دارد

به سوی بیت‌کوین ۱۲۰ هزار دلاری

ارزهای دیجیتال در سال ۲۰۲۵، بازار ناآرامی را آغاز کردند اما بیت‌کوین، ماه ژانویه را با رشد ۱۱.۵ درصدی به پایان رساند و همچنان در بالای قیمت ۱۰۰ هزار دلاری قرار دارد. پیش‌بینی‌ها از ادامه روند صعودی ارزش بیت‌کوین تا حدود ۱۲۰ هزار دلار حکایت دارد. رشد ۱۱.۵ درصدی ارزش بیت‌کوین در ماه ژانویه و روند قیمتی آن، نوعی غافلگیری برای فعالان بازار ارزهای دیجیتال...

سرمایه‌ها در سال جدید میلادی به کجا می‌روند؟

۵ ترند سرمایه‌گذاری در سال ۲۰۲۵

فرصت امروز، در گذشته، یک راه نسبتاً مطمئن برای سرمایه‌گذاری در ترندهای کلان، چیزی نبود جز خرید سهام به اصطلاح چرخه‌ای، در مواقعی که اقتصاد در حال رشد است و خرید سهام تدافعی، در مواقعی که اوضاع اقتصادی خراب است، اما امروزه تحولات فناوری و تحولات ژئوپلیتیکی از اعتماد به این الگو کاسته‌اند. سهام چرخه‌ای به سهامی می‌گویند که قیمت آن تحت تأثیر اقتصاد کلان است. روند چرخشی قیمت سهام همانند چرخه‌های اقتصادی است و به ترتیب ثبات و رشد و رونق و افول شکل می‌گیرد. اکثر سهام‌هایی که در طبقه بندی چرخه‌ای قرار می‌گیرند مربوط به شرکت‌هایی است که کالاهایی را می‌فروشند که درآمد و فروش آنها در ارتباط با قدرت خرید مشتری است. چون وضعیت اشتغال و دستمزد بر فروش آنها تأثیر می‌گذارد. سهام تدافعی یا دفاعی (defensive stock) به سهام‌هایی می‌گویند که در شرایط مختلف بازار، از نظر سوددهی و سرمایه‌گذاری در وضعیت ثابتی قرار دارند. سهام تدافعی نسبت به نوسانات بازار بورس حالت ثابتی دارد و سود مستمری به سهامداران می‌دهد. این سهام‌ها معمولاً تقاضای ثابتی دارند و بنابراین از نظر سوددهی وضعیت ثابتی دارند. سهام تدافعی ربطی ندارد به سهام صنایع دفاعی که در زمینه تجهیزات نظامی فعالیت می‌کنند. چشم‌انداز سرمایه‌گذاری ممکن است همچنان غیرقابل پیش‌بینی‌تر شود، چراکه دونالد ترامپ به کاخ سفید بازگشته است. با این حال، تیم مالی فورچون، ایده‌هایی برای سرمایه‌گذاری در بازار...

۲

از هر ۱۰ تا چک، یکی برگشت می‌خورد

جولان پاییزی چک برگشتی

۳

مدیریت و کسب‌وکار

مدیریت نیروی انسانی در سال ۲۰۲۵

دنیای کسب و کار مثل ارکستری پیچیده است که در آن هر ساز نقشی اساسی دارد. در این میان نیروی انسانی همان موسیقی‌دانی است که کیفیت اجرایش می‌تواند صدای برند را ماندگار یا گم شده در میان انبوهی از صداها کند. برای دهه‌ها مدیران تنها به داشتن کارمندانی حرفه‌ای و متخصص بسنده کرده‌اند، غافل از اینکه مهارت و تخصص بدون مدیریت هوشمندانه مانند موتوری بدون سوخت است. استخدام افراد شایسته گام نخست است، اما مدیریت این افراد با برنامه‌ریزی، انگیزش و هماهنگی اصل ماجراست. در سال‌های اخیر تحولات دیجیتال و تغییرات اقتصادی چالش‌های جدیدی را به مدیریت منابع انسانی تحمیل کرده‌اند. به طوری که در سال جدید مفاهیم سنتی مدیریت نیروی انسانی به سرعت جای خود را به رویکردهای خلاقانه‌تر و مبتنی بر تکنولوژی داده‌اند. برندهای برتر در این حوزه به دنبال خلق مدل‌هایی هستند که نه تنها بهره‌وری را...

نیمایی فاصله بگیرد و به یک سیستم ارزی واحد و شفاف روی آورد. این کار می‌تواند با اعتمادسازی در بازار ارز و جلوگیری از رانت‌های ارزی به کاهش نوسانات کمک کند. تجربه ترکیه و آرژانتین نشان می‌دهد که استفاده از سیاست‌های ارزی ثابت و پیش‌بینی‌پذیر باعث تقویت اعتماد عمومی به نرخ ارز می‌شود. از دیگر راهکارهای موثر برای کاهش وابستگی به ارزهای خارجی، «تقویت تولید داخلی و صادرات غیرنفتی» است. کشورهای مانند کره جنوبی و چین با سیاست‌های حمایتی و ارائه تسهیلات برای تولیدکنندگان داخلی، موفق شدند تولیدات خود را افزایش دهند و درآمدهای ارزی غیرنفتی را تقویت کنند. در ایران با توجه به تحریم‌ها و محدودیت‌های صادرات نفت، باید توجه ویژه‌ای به صادرات غیرنفتی و تنوع سبب صادراتی داشته باشیم. استفاده از تسهیلات مالی و ارزی برای فعالان اقتصادی می‌تواند به افزایش صادرات و کاهش فشار بر منابع ارزی کمک کند. همچنین بسیاری از کشورها به‌ویژه در شرایط بحران ارزی، از «صندوق‌های ارزی» برای مدیریت نوسانات بازار استفاده کرده‌اند. این صندوق‌ها می‌توانند با خرید و فروش ارز در بازار آزاد، عرضه و تقاضا را تنظیم کنند و از ایجاد نوسان شدید جلوگیری کنند. چین، هند، روسیه و برزیل از کشورهای موفق در استفاده از این روش هستند. ایجاد چنین صندوق‌هایی می‌تواند در ایران به کاهش نوسانات ارزی کمک کرده و با حفظ ارزش پول ملی کشور، ثبات نسبی در بازار ارز ایجاد کند.

یکی از چالش‌های اصلی در سیاستگذاری ارزی، ضعف عملکرد نظام بانکی به دلیل محدودیت تحریم‌هاست. این محدودیت‌ها، به‌ویژه در بخش اتصال به شبکه‌های مالی بین‌المللی، موجب شده تا بانک‌های ایرانی (حتی بانک‌های خصوصی که پیش‌تر توانمندی بالایی داشتند) نتوانند نقش مؤثری در تسهیل مبادلات ارزی ایفا کنند. برای مقابله با این چالش، تقویت زیرساخت‌های بانکی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین ضروری است. تجربه هند و مکزیک نشان داده که توسعه سیستم‌های پرداخت داخلی و بانکداری دیجیتال می‌تواند نه‌تنها شفافیت مالی را افزایش دهد، بلکه از قاچاق ارز و خروج سرمایه جلوگیری کند. در ایران، گسترش بانک‌های دیجیتال و تقویت پرداخت‌های الکترونیکی می‌تواند هزینه‌های مبادلات ارزی را کاهش داده، جریان‌های مالی را شفاف‌تر کند و وابستگی به ارز نقدی را به حداقل برساند. در همین حال، رشد قاچاق ارز و فساد اقتصادی باعث می‌شود منابع ارزی به‌طور غیرقانونی از کشور خارج شوند و ارز به نرخ‌های غیررسمی به دست افراد خاصی برسد. برای مقابله با این مشکل نیاز به نظارت‌های دقیق و کنترل‌های قابل مرزها و بازارهای ارز اعمال شود. تجربه ونزوئلا نشان می‌دهد که با استفاده از سیستم‌های مالی شفاف و نظارت‌های قوی، می‌توان مانع از خروج غیرقانونی ارز از کشور شد. در ایران، پایش و نظارت بر نقل‌وانتقالات ارزی باید به‌طور جدی انجام شود تا از سوءاستفاده‌ها جلوگیری گردد.

برخی کشورها همچون آفریقای جنوبی و تایلند نیز با جذب سرمایه‌های خارجی توانسته‌اند منابع ارزی خود را تقویت کنند. ایران هم با بهبود شرایط اقتصادی و ایجاد مناطق آزاد تجاری و مناطق مشترک با کشورهای دیگر، می‌تواند جذب سرمایه‌گذاری خارجی را تسهیل کرده و به تقویت منابع ارزی کشور کمک کند. همچنین بسیاری از کشورهای به سمت استفاده از ارزهای دیجیتال و فناوری‌های مالی نوین حرکت کرده‌اند تا هم از فشار نوسانات ارزی سنتی بکاهند و هم به تقویت مبادلات اقتصادی بپردازند. این کشورها با استفاده از سیستم‌های دیجیتال توانسته‌اند

معاملات ارزی خود را ساده‌تر و سریع‌تر انجام دهند. ایران نیز می‌تواند با توجه به ظرفیت‌های موجود در حوزه ارزهای دیجیتال و با مدیریت صحیح این فناوری‌ها، از فشار بر منابع ارزی خود بکاهد.

مخبر سخت سیاستگذاری ارزی در ایران

تحولات ارزی ایران، نتیجه پیدایش مجموعه‌ای از عوامل داخلی و خارجی است که در دهه‌های گذشته به تدریج اقتصاد کشور را درگیر کرده‌اند. تحریم‌های شدید، وابستگی ساختاری به درآمدهای نفتی، رشد بی‌رویه نقدینگی و سیاست‌های ارزی نامناسب، از جمله عوامل کلیدی هستند که باعث شده‌اند نرخ ارز از حدود یک هزار تومان در ابتدای دهه ۱۳۹۰ به بیش از ۸۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۳ افزایش یابد. تحریم‌های اقتصادی، یکی از دلایل اصلی این جهش بوده‌اند. این تحریم‌ها، دسترسی ایران به منابع ارزی را به شدت محدود کردند و عرضه ارز در بازار داخلی را کاهش دادند. در کنار این مسئله، رشد مداوم نقدینگی در اقتصاد ایران بدون هماهنگی با تولید واقعی، ارزش پول ملی را تضعیف خواهد کرد. سیاست‌های ارزی، نظیر ارز ۴۲۰۰ تومانی نیز به جای کاهش فشار بر مردم، منجر به سوءاستفاده و قاچاق ارز شد. نااطمینانی به آینده همچنین مردم و کسب‌وکارها را به ذخیره دلار به عنوان یک دارایی امن سوق داد. کنترل نرخ ارز و کسب‌وکارهای غیررسمی، نتوانستند فشار تقاضای ارزی و تحریمات جهانی را کاهش دهند. در ایران، این رویکرد می‌تواند از طریق راه‌اندازی تعادل میان عرضه و تقاضای ارز است. کشورهایی مانند چین و ترکیه در شرایط مشابه با ایجاد شفافیت در تخصیص ارز و حذف بازارهای غیررسمی، نتوانستند فشار تقاضای اضافی را کاهش دهند. اما ارائه چشم‌انداز واقع‌بینانه از سیاست‌های ارزی و کاهش قاچاق ارز عملی شود که علاوه بر کنترل تقاضا، به افزایش نظارت دولت نیز کمک خواهد کرد.

مدیریت انتظارات تورمی جامعه، از دیگر عوامل تعیین‌کننده است. در بحران‌های مالی گذشته، کشورهای اروپایی نتوانستند با انتشار گزارش‌های منظم و شفاف از ذخایر ارزی و اصلاح برنامه‌های اقتصادی دقیق، اعتماد عمومی را جلب کنند. در ایران نیز بانک مرکزی و دولت می‌توانند با ارائه چشم‌انداز واقع‌بینانه از سیاست‌های ارزی و تعهد به اصلاحات، رفتار هیجانی جامعه در بازار ارز را مهار کنند. در نهایت، مهار نقدینگی و کنترل خلق پول بی‌رویه، نقش مهمی در ثبات نرخ ارز دارد. تجربه برزیل نشان داده که سیاست‌های همچون افزایش نرخ بهره و محدودسازی تسهیلات غیرمولد، می‌تواند تأثیر قوی بر کاهش فشار تورمی و تقاضای ارز داشته باشد تا انگیزه برای خروج سرمایه از ریال به دلار کاهش یابد. اما آنچه در تحولات ارزی ایران، خود را به وضوح نشان می‌دهد، ضرورت نگاه بلندمدت در سیاستگذاری است. بدون اصلاحات عمیق در ساختارهای اقتصادی و مالی، هر سیاست کوتاه‌مدتی در نهایت با شکست مواجه خواهد شد. دولت، بانک مرکزی و بخش خصوصی باید با همکاری و تدوین سیاست‌های جامع، از چرخه معیوب وابستگی به ارز خارجی و تورم بالا خارج شوند. عبور از چالش‌های ارزی و وعده‌های کوتاه‌مدت بلکه با بازسازی ریشه‌ای ساختارهای اقتصادی ممکن است. دعوت به همکاری و مشارکت عمومی در تدوین راه‌حل‌ها، می‌تواند مسیری برای بازگشت به ثبات باشد. ساختن اقتصاد ایران از دل این چالش، نه تنها ممکن است بلکه ضروری است. اما این ساختن، نه با وعده و شعار، بلکه با اراده‌ای واقعی برای اصلاحات، مشارکت عمومی و بهره‌گیری از دانش و تجربه جهانی به نتیجه خواهد رسید.

